

Jonas Sjöstedts tal i Almedalen 2 juni 2018

[Det talade ordet gäller]

Vänner, Almedalsbesökare, TV-tittare!

Ibland tänker jag på Emil. Han i Lönneberga ni vet. Jag tänker på den där natten när han räddade livet på Alfred, som hade blodförgiftning. När han körde honom med häst och vagn till Mariannelund, genom mörkret, i den vinande snöstormen.

När man behöver blir man stark, som Emil säger.

Ett sånt Sverige, där man blir stark när man behöver, vill jag leva i. Ett sånt Sverige är jag stolt över. Där vi hjälper varann och hugger i när det behövs.

Jag tror det är en av sakerna som skiljer mig och Jimmie Åkesson åt.

När det var krig på Balkan i början av 90-talet och många bosnier flydde till Sverige, då valde vi olika vägar.

När Sarajevo var omringat och granater och kulor regnade över oskyldiga civila som sprang för sina liv, då reagerade vi helt olika. Jag såg ett Sverige som var starkt och som kunde ta emot människor som behövde en ny plats att leva sina liv på.

Åkesson såg bara problemen. Där formade han sin världsbild och där, där är han kvar.

Jag fick rätt. Människor som kom hit från krigets Bosnien är idag en del av Sverige. De jobbar, deras barn har vuxit upp här och de är med och formar vår kultur och vårt samhälle. De är våra grannar, våra arbetskamrater, våra vänner.

När man behöver blir man stark, som Emil säger.

Det är fantastiskt att se så många här. Vänsterpartiet är på väg mot ett av de

bästa valresultaten i modern tid.

Under våren har jag rest runt i Sverige. Jag har mötts av entusiasm och fullsatta lokaler. Jag var nyligen i Jönköping. Och det är inte ett ställe man brukar förknippa med Vänsterpartiet.

Men i år är nånting annorlunda. Det var helt fullt på mötet. De köade. Stolarna tog slut.

Där var de gamla trotjänarna, men också många som aldrig tidigare satt sin fot på ett Vänsterpartimöte. De unga i SSU-tröjor och Ung vänstermärken satt om vartannat. Vi slog publikrekord.

Och jag tror att jag vet varför det är så: man kan lita på var man har vänstern. Vi bygger inga murar. Vi hotar inte rätten att strejka. Vi säljer inte ut välfärden. Vi tycker att sjuka ska få sjukpenning. Vi försvarar rätten till personlig assistans mot regeringens neddragningar. Vi har en politik för de många, inte för de få!

Det pågår två väldigt olika valrörelser just nu. En i TV, i partiledardebatter och på ledarsidor – och en helt annan därute i Jönköping, Helsingborg och Östersund. Där finns massor av människor som vill prata om nåt annat än högerens skräckbilder av förorten och invandrare.

TV bjuder in mig till debatt efter debatt om brott och straff. Men när jag möter väljare runt om i landet pratar vi om att bygga bort bostadsbristen, om hur otrygga jobb ska bli fasta anställningar och om hur vi skapar ett jämlikt samhälle.

Bortom utspelen, bortom högerens och Sverigedemokraternas alarmism pågår ett samtal om det som är problem på riktigt. Utförsbacken för svensk välfärd började inte när unga lämnade Afghanistan för att komma undan förföljelse och förtryck. Den började när Socialdemokraterna och högern tillsammans gjorde en marknad av välfärden och skapade ett skattesystem som är riggat för de rika.

Skattesystemet ska inte vara till för Wallenberg och Antonia Axelson Jonsson, utan för dig och mig och välfärden. För vanligt folk. Det är vi som har rätt att fråga oss "vad fan får vi för pengarna".

Ett skattesystem som gynnar de superrika, det är högerpolitik. Och skillnaderna mellan höger och vänster är stora. Men i debatten är de skillnaderna ofta otydliga.

Det är många i politiken som vill att vi ska glömma bort det här med höger och vänster. De vill att alla ska tänka på böneotrop eller på vad spelarna i fotbollslandslaget heter i efternamn, så att ingen märker att de under tiden lurar skjortan av vanliga löntagare när den ökade rikedom samlas hos några få superrika.

Just därför är tydlighet kring höger och vänster den fattiges bästa vän. Vanliga löntagares bästa vän. Då vet man vem som står på ens sida, och vem som inte gör det. Vem som ger mer till de som redan har allt och vem som gör det bättre för vanligt folk.

Högern har alltid velat suddas ut den här ideologiska konflikten. Pratad om mittenpolitik, eller om vad som är bäst för "Sverige".

Det som är nytt idag är att vi har en socialdemokrati som gör likadant: som säger att Sverige skulle må bra av budgetöverenskommelser med högerpartier, att man vill vara ett mittenparti och att, för att citera Stefan Löfven, "ingen kan säga vad som är höger och vänster".

Jag tror att Stefan Löfven misstar sig. Nog känner de flesta i maggropen precis vad som är höger och vad som är vänster. Vi står för att vi är vänster. Och om Vänsterpartiet ska vara det enda partiet för de miljoner svenskar som också kallar sig själva för vänster, så är det en stor förändring av svensk politik, men vi tar gärna på oss den uppgiften.

Att döma av mitt Facebookflöde är det fler än nånsin som kommer att åka tåg ut i Europa i sommar. Hoppas att platserna räcker, och att ni får en fin resa.

Förra sommaren tågluffade jag och min familj också. Jag har rest med tåg genom Europa i hela mitt liv. Och jag har kunnat märka hur synen på Sverige har förändrats.

Det är inte så konstigt. Högerextremisterna här hemma och internationellt gör sitt bästa för att ge bilden av ett land i upplösning.

Inga verkar så besatta av att förtala Sverige som de som kallar sig för Sverigevänner.

Jag kommer ihåg en helt annan tid. När man väl hade klargjort skillnaden mellan Sverige och Schweiz, när man pratat klart om ABBA och Björn Borg, så fick man prata om den svenska socialismen – som folk trodde att det handlade om. Och om den svenska jämställdheten. Förklara att jo, välfärden är gemensamt ägd för det mesta, och ja, folk betalar sin skatt, och jo, de flesta tycker att de får rätt mycket för den. Och ja, de flesta kvinnor arbetar och ja, pappor är också hemma med sina barn.

Förut var Sverige ett land där vi diskuterade hur man skulle göra livet bättre för vanligt folk. Nu handlar debatten om hur man ska göra det sämre för människor med annan hudfärg. Och nej, det tänker inte vi vänsterpartister köpa.

Jag är inte nostalgisk. Jag tycker mycket var sämre förr. Men jag vill framåt. Jag vill framåt mot att Sverige återigen ska kunna bli världens mest jämlika land.

Vilken fantastisk försommar vi har haft! Snön hann knappt smälta förrän vi drog till stranden efter jobbet, sov med öppet fönster och åt frukost på balkongen.

Men till slut tror jag att vi var många som tyckte att det också var lite obehagligt.

Värmen bara fortsatte, gräsmattorna gulnade, inget regn. Det här kändes som nåt mer än bara en ovanligt varm försommar.

Och det var det: enligt SMHI:s klimatforskare inträffar en så varm majmånad bara tre gånger på en miljon år. I Stockholm var det den varmaste maj sedan man började mäta: 1756. Det var när Bellman var tonåring.

Maj 2018 kan ha varit en försmak av det som forskarna kallar extremväder. En direkt följd av klimatförändringarna. Vill det sig riktigt illa blir det en sådan

där sak som vi kommer att prata om i framtiden: kommer du ihåg maj 2018 – när vi märkte klimatförändringarna tydligt för första gången?

Det är inte konstigt om människor börjar tänka mer på om de lever hållbart. Är det inte dags att ta tåget, äta mindre kött eller sätta upp solceller när vi bygger om sommarstugan?

Det är ett hoppfullt engagemang. Den gröna omställningen är en folkrörelse.

Men den folkrörelsen hotas om folk känner att det de gör är meningslöst så länge storföretagen fortsätter släppa ut och de rika fortsätter köra stadsjeep. Vad spelar de egna ansträngningarna då för roll?

Det är det här som är problemet med att lösa saker var och en för sig. På lång sikt kan man känna sig nedslagen och maktlös om andra inte bryr sig och gör sin del. Då finns det ingen riktning, inget gemensamt projekt.

Det känns bättre att bidra om andra också gör det. Det är det som är politik, att organisera saker tillsammans som inte låter sig göras lika enkelt en och en.

Därför är det livsviktigt att politiken svarar mot det växande miljöengagemanget. Då behövs det en starkare vänster i svensk politik. En vänster som förstår att klimatfrågan inte kan lösas bara genom det egna engagemanget utan att den måste lösas genom politiska beslut och politiskt ansvar.

Vänsterpartiets röda tråd i den här valrörelsen är jämlikhet. Även klimatfrågan handlar om jämlikhet.

Vänsterpartiets reform med CSN-lån för körkort är ett bra exempel. Den gör att unga arbetslösa kan få körkort och med det arbete.

Men då fanns det folk som sa:

”Men vänta nu Vänsterpartiet: det är väl bra för klimatet att det är dyrt att ta körkort? Om folk inte har råd att köra bil, så kommer de ju aldrig att köpa en bil som går på bensin.”

Det må så vara. Men kan man tänka sig ett sämre sätt att skapa folkligt stöd för klimatomställningen? Om man gör ojämlikhet till ett redskap för ett grönare samhälle. Säger att "det är bra att bara de rika kan ta sig fram i glesbygden, för då blir det mindre utsläpp"! Då kommer vi inte att få alla med oss i det som måste göras.

För en progressiv miljö rörelse måste det vara självklart att vi både kan öka den ekonomiska jämlikheten och klara klimatet. En progressiv miljö rörelse ställer störst krav på den som släpper ut mest. Ser till att klimatomställningen genomförs rättvist. De rikaste 10 procent i världen står för nästan hälften av koldioxidutsläppen. Omställningen måste bli störst och mest kännbar i toppen. Det är den globala överklassen som måste ändra sin livsstil mest!

Tyvärr är det ingen tvekan om vad högern väljer. Titta bara på flygskatten. Flygbolagen behövde inte ens ringa till de borgerliga och SD, de behövde bara börja leta efter telefonen i fickan så reagerade man på partikanslierna. De har oerhört känsliga sinnen när det gäller storföretagens intressen. Då rycker de ut.

Jag tänker på det ibland under partiledardebatterna. Åkesson, Kristersson och Busch Thor, de får det där blanka ansiktsuttrycket när klimatet kommer upp.

Jag känner igen det där nollställda ansiktet. Det är samma uttryck som vi hade i skolan när det var läxförhör och vi inte hade läst på. När vi inte hade något att säga. När vi hoppades att någon annan skulle få frågan.

De funderar på bortförklaringar. Vi funderar på lösningar: Hur ska vi göra för att det ska bli billigare att åka tåg? Hur ska den med låg lön kunna köpa en bil som inte förstör klimatet? Hur ska det bli enklare att få upp solpaneler på sommarstugan?

Det är ingen slump att högern inte tar till sig klimatfrågans allvar. Klimatfrågan blir inte löst av en oreglerad marknad. Den kräver att de som flyger mest flyger mindre. Den kräver mer jämlikhet och mer internationellt samarbete. Men det brådskar, vi har inte tid att vänta på politiker som inte tar klimatutmaningen på allvar. Därför kräver klimatfrågan en vänsterregering och att Sveriges bästa miljöparti, Vänsterpartiet, får framgång i valet.

Många som lyssnar på den politiska debatten inser att det är nåt som inte stämmer: det låter som om politiker bestämmer allt. Ni vet: partierna anklagar varandra för alla försämringar. Som om alliansen bestämde allt under förra mandatperioden, och regeringen allt under den här.

Men det är ju inte sant. Det är absolut inte sant. Politiker bestämmer inte allt.

Skönt, kanske du tänker. Men det är inte du själv som ersätter politikerna. Det är alltid någon annan. Det är alltid en som sitter på pengarna. Det visar inte minst debatten om vinstintresset i välfärden. Där tillåts inte folket bestämma som de vill. Där tillåts riskkapitalbolagen att styra vad riksdagen ska tycka. Bestämmer inte de folkvalda så bestämmer de som sitter på pengarna.

Då blir vi ensamma om att kämpa med marknadskrafterna, som Olof Palme sa.

Så ska vi inte ha det. Tvärtom, vi ska utvidga det som vi tillsammans kan bestämma över. Om vår gemensamma välfärd och hur vi använder våra gemensamma resurser.

Titta på vår tandvårdsreform. Alla ska ha råd att gå till tandläkaren. Vad är det, om inte att just utöka det allmänna på marknadens bekostnad? Vänsterpartiets tandvårdsreform kan bli en av de stora sociala reformerna i vår tid.

Och vad är vår reform om avdrag för fackavgiften, om inte ett försök att ändra på de grundläggande maktförhållandena, när fler går med i facket? Vi vet att då blir arbetsvillkor och löner bättre på sikt.

Vad är vårt förslag om sänkta hyror i nybyggda bostäder, vänsterhyrorna? Jo, ett sätt att göra om bostadsfrågan från ett område där var och en får klara sig bäst den kan, till ett område där vi bestämmer att även den med låg inkomst ska ha råd att bo i en ny lägenhet.

Det är sådana här reformer som krävs om politik ska kunna vara nåt som verkligen kan förändra.

När man tittar tillbaka på mandatperioden, så ser man nånting märkligt. Vi har haft högermajoritet – med mer vänsterinflytande än någonsin.

Vänsterpartiet har varit i opposition, men vi har förhandlat med regeringen om budgeten och fått igenom rejäla jämlikhetsreformer.

Vi har genomfört massor av feministisk politik, från ökat stöd till kvinnojourer till satsningar på äldreomsorgen. Vi har sänkt skatten och höjt bostadstillägget för de fattigaste pensionärerna. Vi har sett till att få mer personal till skolan. Vi har höjt stödet till ensamstående föräldrar, de flesta är mammor som gör allt för sina barn men som har svårt att få det att gå ihop.

Varje sån reform har ökat jämlikheten – och varje reform har mötts av högerens gnäll. De säger nej till det mesta. Det är ju det som är deras grundinställning. Politiker ska inte göra någonting! Politikens enda roll är att sänka skatterna, organisera reträtten, så att var och en lämnas att sköta sig själv.

Kom ihåg det, när de är emot välfärdsreformer: de vill inte ersätta dem med nånting bättre. De vill bara ha ett samhälle där de rika inte behöver dela med sig. Där samhället är svagt. Där du ensam ska lösa allt.

Och om de misslyckas med att låta politiken dra sig tillbaka, kan högerens politiker själva dra sig tillbaka. Till sina miljonvillor. Till välbetalda konsultjobb åt Aleris och Attendo. De har alltid någonting att falla tillbaka på.

Så är det inte för vanligt folk. Där är politik på allvar. Och varje krona som vi lyckas omfördela från de superrika till vanliga löntagare spelar roll.

”Jag gör så roliga ställen, där barna kan springa omkring. Då blir barna fulla med sommar, och bena blir fulla med spring”. Så skrev Astrid Lindgren i Idas sommarvisa. Nu är vi där. I sommarlovet. Med barn som har ben fulla med spring.

Men man springer inte lika långt utan frukost. Eller med utslitna gympadojor.

Barns olika villkor blir så tydliga på sommaren. Det är nu man kan se gatan tömmas på kompisar samtidigt som det aldrig blev något av den där resan som mamma och pappa pratade om i vintras. Och samtidigt ta det tunga ansvaret att inte låta mamma och pappa se hur besviken man är. Och så ska man komma på vad man ska säga när man möter kompisarna igen efter lovet, när andra berättar om utlandsresor och fotbollsläger. När läraren ber en rita sitt sommarlov och man sneglar på hur de andra ritar Medelhavsstränder och känner att den där skogsutflykten inte riktigt duger i jämförelse.

Man måste – precis som en annan Astrid Lindgren-figur – ha ett hjärta av sten om man inte vill låta barnen slippa klassamhället.

Sommaren är ju den bästa tiden vi har, när familjen har tid att vara tillsammans.

Men ojämlikheten tar sig ju in även i familjerna. När föräldrarna oroar sig över räkningarna drabbas även barnen. Det påverkar hur bra familjen mår. Den senaste jämlikhetsrapporten från Göteborgs stad visar att nio av tio barn som är nöjda med familjens ekonomi också är nöjda med hur familjen har det i stort. Men av de barn som är missnöjda med familjens ekonomi är det bara hälften som är nöjda med sina familjeförhållanden. Så äter sig ojämlikheten in i de personliga relationerna.

Det finns en konstig fördom i svensk politik om att partier till höger värnar familjen. Inget kunde vara mer fel. Det är deras politik, deras likgiltighet inför de ekonomiska klyftorna, som i längden slår sönder sammanhållningen i svenska familjer. Att minska de ekonomiska klyftorna, det är familjevänlig politik på riktigt!

Därför har så många av de över 80 reformer som vi drivit igenom under den här mandatperioden handlat om barnen. Gratis medicin, fria glasögon, simskola för 6-åringar, gratis kollektivtrafik för skolungdomar, högre underhållsstöd, aktiviteter på sommarlovet, sommarjobb för tonåringar, lägre avgifter till kulturskolan.

Men vi vill mer. Därför har vi idag presenterat ett förslag om gratis idrottsskola för alla barn mellan 6 och 12 år. Det är ett förslag som är framtaget i nära dialog med idrottsrörelsen. Idrottsskolorna ska arrangeras i samarbete med ideella föreningar och innebär att barn får prova på olika sporter – och det ska inte kosta ett öre!

Varför är det viktigt?

Arbetarklassbarn rör på sig mindre än barn till högutbildade föräldrar. Det sätter spår i hälsan och motionerandet senare i livet. Den som inte deltar i organiserad idrott får färre sociala kontakter. Det ojämlika idrottandet är ytterligare en faktor som cementerar det ojämlika Sverige.

Så skulle det inte behöva vara. Idrottandet skulle kunna vara lika självklart för alla barn.

Själv spelade jag rugby. Min yngsta dotter simmar. Min son är på klättringskurs den här veckan. Idrottsrörelsen är en av våra finaste folkrörelser. Den skulle kunna vara en murbräcka mot klassamhället. Den här satsningen ger den chansen att verkligen få vara det.

Idrottsskolorna blir en historisk satsning på breddidrott för barn, på folkhälsan, på att ge alla ungar en jämlik start i livet. Vi ska ge chansen för nästa generation Granqvist, Durmaz och Toivonen att känna glädjen på planen!

Vad är jämlikhet? Det är inte så konstigt.

Du är för jämlikhet om du tycker att det är rimligt att jobb där det jobbar många kvinnor ska vara lika välavlönade som jobb där det jobbar flest män.

Du är för jämlikhet om du tycker att det verkar vettigt att man betalar mer i fastighetsavgift för en strandnära lyxvilla i Djursholm än för ett gammalt torp utanför Sandviken.

Du är för jämlikhet om du tycker att barnet till den ensamstående mamman som jobbar på lagret ska ha samma chans att plugga till läkare som barnet till advokatföräldrarna.

Du är för jämlikhet om du tycker att alla barn ska ha råd med den medicin de behöver eller att din plånbok inte ska avgöra om din cancer upptäcks i tid.

Jämlikhet ger de många möjligheter och frihet att leva det liv de vill. Det är vänsterpolitik.

Valet är bara två månader bort, och det är en rejäl skjuts i vänstern. Det går bra nu. Det är fantastiskt roligt att vara ute och prata om hur Sverige ska bli världens mest jämlika land igen.

Det finns mycket entusiasm. Men det finns också ett stort allvar inför valet den nionde september. Det handlar om ett av de viktigaste valen i modern tid. Ett val som måste leda till en starkare vänster i svensk politik. För det är inte genom att anpassa oss efter rasister som vi bygger ett starkare Sverige, det gör vi genom att hålla ihop och stå upp för jämlikheten. Det är vi som har reformerna som gör Sverige mer jämlikt och rättvist, för feminismen och klimatet. För ett samhälle som håller ihop.

Samhället ska inte bara vara till för några få i toppen. Det ska vara till för de många. För oss alla. Ingen del av Sverige ska svikas och lämnas efter. För vi hänger ihop och vi hjälps åt.

Som Emil i Lönneberga sa: "När man behöver blir man stark".